

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences
Cilt: 29, Sayı: 1, Sayfa: 193-204, OCAK – 2019

Makale Gönderme Tarihi: 29.10.2018 **Kabul Tarihi:** 25.12.2018

AFET YÖNETİMİ, AFET EĞİTİMİ VE AFET FARKINDALIĞI: AMERİKA ÖRNEĞİ

*Disaster Management, Disaster Education and Awareness in Disaster Management:
American Example*

Asaf VAROL¹

ÖZ

Ülkelerin birçoğu, doğa tarafından üretilen afetlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Deprem, sel, heyelan, kasırga, kuraklık, yangın vb. olaylar en fazla karşılaşılan doğal afetler arasında yer almaktadır. Diğer taraftan insanların sebebiyet verdiği afetler de söz konusu olabilmektedir. Örneğin Amerika'da 9/11 diye adlandırılan ve 2001 yılında gerçekleştirilen New York'taki ikiz kulelere yapılan terör saldırısı, binlerce kişiyi ölümüne neden olmuştur. Bu tür saldırılar da insanoğlu tarafından oluşturulan afetlerdir. Amerika'daki bazı üniversitelerde lisans ve lisansüstü seviyelerde Kamu Yönetimi Bölümleri altında Afet ve Acil Durum Yönetimi dersleri verilmektedir. Örneğin Sam Houston State Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde, Kamu Yönetimi yüksek lisans programı açmıştır. Bu program içerisinde Afet ve Acil Durum Yönetimi bir alt programdır. Bu program kapsamında, Küresel Afet Politikaları, Acil Durum Yönetimi, Afet Direnci, Karar Verme Belirsizliği ve Toplum Politikaları gibi dersler verilmektedir. Bu çalışmada, ABD'de afet yönetimi ve eğitimi ile ilgili bazı faaliyetler tartışılarak, Türk üniversitelerinde aynı alanlardaki faaliyetlerle karşılaştırılmıştır. Bu araştırma kapsamında, hem ABD'de hem de Türkiye'de ilgili kurum ve kuruluşlardan kişilerle bazı görüşmeler yapılmış ve toplanan veriler çıkarımsal istatistik yöntemleri kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet yönetimi, doğal afetler, afet bilinci, FEMA.

ABSTRACT

Many of countries are faced with disasters produced by nature. Earthquake, flood, landslide, hurricane, drought, fire etc. events are among the most common natural disasters. On the other hand, there are some disasters which are caused by people. For example, the terrorist attack on twin towers in 2001 in New York, called 9/11, in the United States, has killed thousands of people. Such attacks are disasters created by human beings. Disaster and Emergency Management courses are offered under the Departments of Public Administration at undergraduate and graduate levels in some universities in the United States. Sam Houston State University, for example, has established a Master's program in Public Administration at the Faculty of Humanities and Social Sciences. Disaster and Emergency Management Program is a sub branch of this program. Under this program, courses such as Global Disaster Policy, Emergency Management, Disaster Resilience, Decision Making Uncertainty and Community Policies are given. In this study, some activities related to disaster management and education in the United States was discussed and they were compared with activities in the same fields done at Turkish universities. Under this investigation, some interviews were done with people of the relevant institutions and organizations both in the USA and in Turkey, and the collected data were analyzed and evaluated using inferential statistical methods. Some suggestions were developed in the light of the obtained findings.

Keywords: Disaster management, natural disaster, disaster consciousness, FEMA

¹ Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, ELAZIĞ, e-posta: varol.asaf@gmail.com

❖ Bu çalışma 11-12 Ekim 2018 tarihleri arasında Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen 2. Ulusal Heyelan Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve hiçbir yerde yayınlanmamıştır.

1. GİRİŞ

Doğal afet; sel, deprem, yıldırım, erozyon gibi doğal olaylarla meydana gelen atmosferik bir kriz anlamına gelir. Dünyada, insanların kendilerini kolayca kurtaramayacak kadar büyük etkileri olan çok sayıda doğal afet olayları olmuştur. Felaket terimi feci bir durum anlamına gelir, aksi halde felaket olarak adlandırılmaz (Cyen.org, 2015).

Amerika Birleşik Devletleri özellikle kasırga ve tayfunlar nedeniyle doğal afetlere sıkça maruz kalmaktadır. Amerika, Irma Kasırgası, Harvey Fırtınası, Katrina Kasırgası, Texas'ta gübre fabrikası patlaması, BP Deepwater Horizon petrol teçhizatının patlaması sonucu denize dökülen petrol, 11 Eylül İkiz Kulelere saldırı vb. birçok tip afetle karşılaştığı için, son yıllarda afet yönetimi eğitimi ile ilgili önemli atılımlar gerçekleştirmektedir.

Özellikle 11 Eylül 2001 saldırısı ve 2005 Katrina kasırgası sonrasında Amerika'da afet yönetimi mevzuatında köklü değişiklikler yapılmıştır. Bir taraftan, bu alanda üniversitelerde yeni programlar açılırken, diğer taraftan FEMA (Amerikan Federal Acil Durum Yönetimi Ajansı) afet ve acil durum yönetimi ile ilgili bir dizi eğitimler vererek, sivil toplum kuruluşlarını felaket sonrasında hazır hale getirmeye çalışmaktadır (FEMA, 2016). Bunlar dışında, ASPA (Amerikan Kamu Yönetimi Derneği) afet ve acil durum yönetimi açısından toplumu eğitmektedir.

Bu çalışma ile risk yönetimi, Amerika'da afet yönetimi alanında yapılan bazı çalışmalar, Türkiye'de ve ABD'de acil durum ve afet yönetimi lisans eğitimleri kıyaslanacak, Sam Houston Eyalet Üniversitesinde Kamu Yönetimi programının farkındalığı ele alınacaktır. Acil durum ve afet yönetimi açısından her iki ülke eğitimlerinin farkları ortaya konulacaktır.

2. RİSK YÖNETİMİ

Amerika Birleşik Devletlerinde hemen hemen her felaketten sonra paydaşlar birbirlerini suçlamakta ve bazı kurumların afet yönetimi sırasında görevlerini yeterince yapmadıklarını iddia etmektedirler. Örneğin Amerika'da "The Megastorm Inside" videosuna göre, fırtınanın kısa vadede iyi bir şekilde yönetilebildiği, ancak uzun vadede selin sonuçlarının yeterince yönetilemediği görülmektedir (In Megastorm, 2013). Bu durum, felaket yönetiminin Amerika'da FEMA (Federal Acil Durum Yönetimi Ajansı-Federal Emergency Management Agency) gibi bir devlet kurumu tarafından organize edilmesi gerektiğini göstermektedir, ancak sorun FEMA ve diğer paydaşlar arasındaki koordinasyon eksikliğidir.

Senatör Ferdinand Marcos Jr, 2013'te Orlando'daki Tayfun hakkında şunları söylemiştir: "Fonların olduğunu biliyorum. Süreç çok yavaş işliyor. Sıradan bir hükümet projesi gibi davranılmaktadır. Oysa bu acil bir durumdur ve hızlı bir şekilde tedbir alınmalıdır." Bu ifade Amerika Birleşik Devletlerinde, devlet kurumları ve ilgili diğer kurumlar arasında işbirliği bağlamında kopuklukların olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu durum, sezgisel olarak adlandırılan serilerin kullanılması, risk analizi için yeterince uygulanamadığına işaret etmektedir.

Olson ve arkadaşlarına (2010) göre, afet olaylarını analizinde "5C + A" olarak adlandırılan altı boyut kullanılmaktadır. Bu kısaltmada "C", Yetenek (Capability), Yetkinlik (Competence), Merhamet (Compassion), Doğruluk (Correctness), Güvenilirlik (Credibility) anlamına gelir; A ise Beklenti (Anticipation) ifadesine karşılık gelir.

Bir olay riskini analiz ederek, afetin tahribatı azaltılabilir ve afete karşı hazırlıklı olunabilir. Bu nedenle, olayın bir bütün olarak ülke, eyalet, il, ilçe vb. tüm bireyleri dikkate alarak ele alması gerekmektedir.

2.1. Doğal Afetlere Karşı Hazır Olma

Devletlerin görevlerinden birisi, insanları felaketlerden korumaktır. Türkiye, birçok insanın ölümüne neden olan çok sayıda depremin meydana geldiği bir ülkedir. Türkiye'deki insanlar depreme her zaman hazırlıklı olmalıdır, çünkü Türkiye'nin bir bölümü fay hatlarının üzerinde bulunmaktadır.

Türkiye'de, çoğu binalar geçmişte depremlere karşı yeterli güçte inşa edilmemişlerdir. Özellikle bir dönemler Türkiye'de birçok bölgede gecekondular yapılaşması hâkim olmuştur.

Dünya Bankası tarafından hazırlanan Marmara Deprem Değerlendirmesinde, Türkiye'nin Marmara Bölgesi 17 Ağustos 1999'da büyük bir depremden etkilenmiş ve 15.000'in üzerinde kişi yaşamını yitirmiştir. Söz konusu bu depremin şiddeti 7,4 Richter ölçeğinde idi. Sonuç olarak, Türkiye'nin sanayi merkezi ve bazı vilayetinde büyük hasarlar meydana gelmiştir (Marmara, 1999). Bu olayın aksine, Japonya'da, Marmara depreminin şiddetinden daha yüksek olan depremler olmasına karşın ölüm sayılarının çok az olduğu bilinmektedir, çünkü Japonlar yüksek kaliteli binalar inşa etmektedirler.

Marmara depremi, Türkiye'nin Ağustos 1999'dan önce depreme karşı yeterince hazır olmadığını göstermiştir. Depremden sonra devlet, depremler için yeni kanun ve yönetmelikler çıkartmıştır. Bir taraftan da depreme dayanıksız evlerin yerine kentsel dönüşüm adı altında yeni inşaatlar başlatılmıştır.

Marmara depremi örneği, hükümetlerin 1999 yılında vuku bulan Marmara Depreminden önce idari bozulmanın hüküm sürdüğü ve etkisiz kontrollerle çürük inşaatlara müsaade edildiğini göstermektedir.

2.2. Risk Değerlendirmesi Yöntemleri

Herhangi bir risk değerlendirmesinin amacı, önlem ve çözüm için etkili optimum bir yol bularak, potansiyel zararlarının ve etkilerinin değerlendirilmesidir. Bu süreç, uygun önleme ve azaltma stratejilerine karar vermek için nesnel bir temel oluşturur. Değerlendirme için üç yöntem vardır (Beddington, 2015):

- Kararlarını sunan ilgili paydaşların ve halkın belirli bir risk için sundukları verilerinin değerlendirildiği Sezgisel (Heuristic) yöntem,
- Etki veya kayıpların değerlendirilmesine dayalı deterministik (Deterministic) senaryo,
- Önceki verileri kullanarak farklı seviyelerde kayıp ve hasar göreceli olasılığını dikkate alan olasılıksal (Probabilistic) risk değerlendirme.

2.3. Risk Değerlendirmesinde Seçilmişlerin ve Kanun Yapıcıların Rolü

Kanun yapıcılar ya da seçilmiş görevliler, gelecekte yaşanabilecek felaketlerin önlenmesi ya da hafifletilmesi için bazı maddi kaynaklar ayırırlar. İlgililer, felaketleri hafifletmek için plan ve bazı varsayımlar yapmak zorundadırlar. Yaşanabilecek felaketler için ekonomik yönler dikkate alınmalıdır. Kısa, orta ve uzun vadeli planlamalar yapılmalıdır.

Sorumlu kişiler, riskin nasıl değerlendirileceğini düzenlemelidir. Riskin ve mevcut durumun zamanlaması da belirlenmelidir. Düşük seviye risk hesaplaması gereklidir. Bu hesaplama zor değildir. Başlangıç aşamasında doğru veriye ve doğru ölçümlere sahip olmak önemlidir. Tüm paydaşların tanımlandığı bir mantıksal model oluşturulmalıdır. Her şey kişisel ve bireysel seviyelerde göz önüne alınmalıdır. Evrimsel özelliklerin yer aldığı önleme ve azaltma için mantık modelinin tüm modülleri belirlenmelidir (Enia, 2015).

Afetin olumsuz etkilerini önleme ve azaltma için karar verme süreci önemli bir aşamadır. Belli önyargılar bulunmaktadır. Önyargı sezgisel olarak inşa edilmiştir, örneğin 1999 yılında Türkiye'de Marmara Bölgesi'nde ve Van'da 2011 yılında depremler yaşanmıştır. Böylece, muhtemelen ileride karşılaşılabilecek depremler için bir plan tasarlanabilir. Afet anında kararlar mümkün olduğunca çabuk ve zamanında alınmalıdır.

2.4. Düşük Olasılık Yüksek Etki Değerlendirmeler

Devlet bir olayın risk analizi için, risk varsayımlarını, kararlarını ve analizlerini bilgilendirmede harici uzmanlardan faydalanmalıdır. "Bir devletin uyarı sistemleri, stratejik sürprizi önlemek için bir

azaltma önlemi olarak, düşük olasılıklı yüksek etki risklerinin erken işaretlerini daha iyi tespit etmek için mükemmel bir şekilde organize edilmelidir” (Beddington, 2015).

2.5. Bireyler veya Birey Grupları

Bireyler, afet mücadelesiyle baş edebilecek sınırlı potansiyelleri nedeniyle riskleri doğru bir şekilde işlemekte ve riskle başa çıkmakta güçlük çekmektedirler. “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” atasözü, tek bir kişinin kısıtlı bir ortamda riskle baş edebileceği anlamına gelmektedir. Ancak, bireyler bir araya gelerek risk yönetimini çok daha etkili organize edebilir. Örneğin Türkiye’de sivil toplum kuruluşu olan AKUT adında bir örgüt bulunmaktadır. AKUT, kendi yetkileri kapsamında yardım isteyen, dağa ya da diğer doğa ile ilgili kazalara, doğal afetlere ve diğer tüm acil durumlara yardım ve kurtarmayı gönüllü yapan bir sivil toplum örgütüdür (AKUT, 2015).

2011 yılında Elazığ’da meydana gelen depremde AKUT, molozların altında kalan insanları kurtarmak için güçlü ve etkili bir çalışma gerçekleştirmiştir. Karakoçan / Elazığ depremi 8 Mart 2010 tarihinde meydana gelmiştir ve Düşük Olasılıklı Yüksek Etkili (Low Probability High Impact Events) olayı için bir örnek olmuştur.

3. AMERİKA’DA AFET YÖNETİMİ BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEN BAZI ÇALIŞMALAR

“Afet Hazırlığı: Doğal Afet” olarak adlandırılan UCTV (California Üniversitesi Televizyonu) tarafından hazırlanan video, afetlere karşı hazır olmanın ne kadar önemli olduğunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Video, Kaliforniya Eyaleti’nin kuzeyinde ve ortasında büyük bir yangının çevreyi kuşatmasını ele almaktadır. Kısa sürede 500 binden fazla insanın tahliye süreci söz konusu olmuştur ve ABD’deki en büyük tahliye işlemlerinden birisidir. Bu videoda panik anında neleri yanımıza alarak arabalarımıza koşmamız gerektiği konusunda bilgilendirme yapılmaktadır (UCTV, 2009).

Videoda John Blossom, San Diego Eyaleti’nin acil servis ofisinde bir soruyla konuşmasına başlamaktadır. “Afet olaylarında neden daha fazla kargaşa görmediğinizi merak ettiniz mi?” sorusunu sorarak, devamında şöyle bir yanıt vermiştir: “Kolluk kuvvetleri, sağlık çalışanları ve yangın sorumluları için titizlikle tasarlanmış sistemleri uygulamak için birlikte ekip olarak çalışmak gerekir” (UCTV, 2009).

Larry Masterman, Kuzey Kaliforniya EMS (Emergency Management System) Ajansı, bir felaketin tanımını açıklamakta ve acil durum yönetiminde yerel müdahale kabiliyetlerinin önemini vurgulamaktadır (UCTV, 2009).

3.1. Organizasyon araçları

Enfeksiyon bir hastalık olan akciğer ve kritik bakım hekimi Dr. Christian Sandrock, bir dizi konuda tıbbi uzman olarak çalışmaktadır. Acil durum hazırlık konusunda uzmandır. Tartışma, bir felakete hazırlanmaya ve buna yanıt vermeye odaklandığımız organizasyonel araçların neler olduğunu anlatmaktadır. Cevaplar çok yapılandırılmış ve organize edilmiştir. Bir afet sırasında tüm aktörlerin ne yapması gerektiği önemlidir. Bir felaket sırasında daha az karışıklık daha az kaos ve daha az komplikasyon istenir (UCTV, 2009).

3.2. Sağlık Profesyonellerinin Rolü

Herkesin oynamak için bir rolü vardır. Gerçek felaket, araba kazası anlamına gelmez. Gerçek felaket, binlerce, on binlerce can kaybına ve hatta daha fazlasına neden olabilir. Felakete uğramış kişilerin ulaşımını sağlamanın nasıl yapılması gerektiğini, birçok kişi tahmin edebilir. Bu durum sistemin bir parçası olmaktan geçer. İlgililerin hazırladıkları sistemi bir misyon olarak tanımları ve afet sırasında iyi bir şekilde hazırlanmaları için gereken eğitime sahip olmaları durumunda, afete karşı mücadelenin gücü artar (UCTV, 2009).

3.3. ICS (Olay Komuta Sistemi-Incident Command System)

Olay Komuta Sistemi, gerçekten de herkesin afete karşı mücadele ettiğinde bir misyona veya nesnel bir göreve sahip olmasına izin veren bir dizi komut ve kontrol yapısıdır. ICS, Kaliforniya'daki büyük bir yangınla başa çıkmak için yangın servisi tarafından geliştirilmiştir. Bu organizasyon modeli ABD ordusundan gelmektedir (UCTV, 2009).

3.4. SEMS (Standart Acil Durum Yönetim Sistemi-Standardized Emergency Management System)

1991 yılında Oakland Hills yangınında, ICS yeterli değildi. Farklı gruplar, farklı ajanslar ICS kullanmışlardır, ama ekip olarak etkili bir şekilde birlikte çalışmamışlardır. Yani, SEMS bir tür olay komuta sistemidir, ancak sadece ev yangınları yerine, daha büyük bir ölçekteki olaylarla ilgilidir (UCTV, 2009).

3.5. NIMS (Ulusal Olay Yönetim Sistemi-National Incident Management System)

NIMS, ülke çapında bir çerçeve ve organizasyon yapısı oluşturmakta, politikaları ve prosedürleri belirlemektedir; böylelikle her birey bir afet esnasında önceliklerin neler olduğunu bilmektedir. Afetin yaşandığı bölge ve olayın cinsine göre ilk 12 saatte nasıl davranılacağını, sonraki 2-3 günde ne yapılması gerektiği belirlenmiştir (UCTV, 2009).

Videoda Yangın Vaka Çalışması, Aile Hazırlığı, Personel Hazırlığı, Bilgi ve İletişim Yönetimi, Hastane Tahliyesi, Deprem Vaka Çalışması, Kasırgalar Vaka Çalışması ve Afet Tatbikatı konuları derinlemesine tartışılmaktadır. Doğal afetler ateş, sel, heyelan, deprem vb. konular incelenmektedir (UCTV, 2009).

Afete hazırlık, evde başlamaktadır. FEMA videoları, felaketlere karşı nasıl hazır olmamız gerektiğini öğretmektedir. Kendi kendine yetebilme, afetler sırasında önemlidir (FEMA, 2016).

Lindell ve arkadaşları öncelikli hedefin, açık acil müdahale görevlerine sahip yerel ajansların planlama pratiğine sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir felaketin planlanması ve eğitimi, uygun olması muhtemel eylemleri tanımlamalıdır. Aynı zamanda esnekliği vurgulamalıdır, bu yüzden müdahale operasyonlarına katılanlar beklenmedik koşullara doğaçlama yanıt verebilir. Afet talepleri için planlama ve eğitim ilkeleri açıkça belirtilmelidir (Lindell, 2007).

Milakovich & Gordon, afetler sırasında yöneticinin rolüne odaklanmaktadır. Bürokrasinin yöneticileri bir acil durum yönetim sistemini planlamalı ve rollerin tüm aktörleri tanımlamalıdır (Milakovich ve Gordon, 2016).

4. TÜRKİYE'DE ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ EĞİTİMİ

Tablo 1'de Türkiye'de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde bulunan üniversitelerden hangilerinin Acil Yardım ve Afet Yönetimi alanında eğitim verdikleri verilmiştir. Türkiye'de Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümleri Sağlık Bilimleri, Uygulamalı Bilimler, Sağlık Yüksekokulu, Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu bünyesinde yapılandırıldıkları görülmektedir.

Tabloda dikkati çeken bir husus örneğin Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümünün hem İşletme hem de Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde yer almasıdır. Aynı üniversite bünyesinde iki farklı fakülte içinde aynı amaca yönelik mezun vermek yerine, bu iki birimin birleştirilerek tek bir birim altında yapılması, eğitim ve öğretimin daha kaliteli olmasını sağlayabilir.

2018-2019 Akademik yılında Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü için verilen toplam kontenjan toplamı 925 kişidir. Ek yerleştirme sonrasında yerleşen öğrenci toplam sayısı ise 570'dir. Bildiri hazırlandığı dönemde ek yerleştirme devam ettiği için ek yerleştirme sonucunda kesin kayıt yaptırılanların sayısı bilinmediğinden, toplam yerleşen öğrenci sayısında az bir düşüş olabilir. Bu

tabloya göre Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümlerine yerleşen öğrenci sayısının oranı yüzde 61,6 olmaktadır.

Tabloda görülen diğer önemli bir konu ise Vakıf Üniversite kontenjanlarının bazılarında hiç tercih yapılmamasıdır. Örneğin Girne-Amerikan Üniversitesinin ve Yakın Doğu Üniversitesinin Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümlerinin burslu bölümleri de dâhil olmak üzere tercih eden öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 1. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümleri (SAY) ve Kontenjanları

Üniversitesi	Fakültesi/YO	Bölümü	Asıl Kontenjan		Ek Kontenjan		Net Yer.
			Kont.	Yer.	Kont.	Yer.	
Aksaray	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	62	3	3	62
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (İÖ)	40	9	34	22	28
Bayburt	Uygulamalı Bilimler	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	10	53	11	18
	Uygulamalı Bilimler	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	40	0	41	0	0
Biruni (İST)	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (%75)	18	6	14	1	5
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (Burslu)	2	2	2	0	0
Burdur Mehmet Akif Ersoy	Bucak İşletme	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	62	4	4	62
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	70	72	4	4	72
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (İÖ)	70	47	30	22	62
Çanakkale Onsekiz Mart	Çanakkale Sağlık Yüksekokulu	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	61	4	4	61
Girne Amerikan (KKTC-Girne)	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (%75 indirimli)	3	0	3	0	0
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (Burslu)	2	0	2	0	0
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (İngilizce, Burslu, %75 indirimli)	3	0	3	0	0
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (İngilizce, Burslu)	2	0	2	0	0
Gümüşhane	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	49	23	4	41
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	25	37	25	48
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (İÖ)	60	2	60	0	0
Hatay Mustafa Kemal	Hatay Sağlık Yüksekokulu	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	50	52	9	9	52
Selçuk (Konya)	Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimleri Yüksekokulu	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	62	7	7	62
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	40	41			41
Tekirdağ Namık Kemal	Sağlık Yüksekokulu	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	40	41	3	3	41
Tokat Gaziosmanpaşa	Turhal Uygulamalı Teknoloji ve	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	60	21	43	11	28

Üniversitesi	Fakültesi/YO	Bölümü	Asıl Kontenjan		Ek Kontenjan		Net Yer.
			Kont.	Yer.	Kont.	Yer.	
	İşletmecilik Yüksekokulu						
Yakın Doğu (KKTC- Lefkoşa)	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (%75 İndirimli)	4	0	4	0	0
	Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi (Burslu)	1	0	1	0	0
TOPLAM			925	624			570
Kont.=Kontenjan, Yer.=Yerleşen							

5. AMERİKA'DA ACIL DURUM VE AFET YÖNETİMİ LİSANS EĞİTİMİ

Amerika'da üniversitelerde verilen Acil Durum ve Afet Yönetim dereceleri, bir toplumda meydana gelebilecek her türlü risk türünün incelenmesine ve doğal ya da insan kaynaklı kriz durumlarının etkilerini azaltmak için pratik yöntemlerin uygulanmasına odaklanır. Acil Durum ve Afet Yönetim dersleri, meydana gelmeden önce bir felaket için halkı uygun şekilde hazırlayabilen profesyoneller yetiştirmektedir. Çalışma programları, afet müdahale yöntemleri ile ilgili bilgileri ve sonuçta meydana gelen hasarları onarmanın etkili yollarını sunmaktadır. Afet önleme faaliyetleri, çeşitli güvenlik ihtiyaçlarını belirleyerek ülke çapında kırılabilirliği azaltmaya ve toplulukları güçlendirmeye odaklanmaktadır (StudyPortals, 2018).

Acil Durum ve Afet Yönetimi; risk yönetimi, uluslararası gelişim ve kamu politikası gibi diğer disiplinlere benzemektedir. Sınıf müfredatı öğrencilere şu bilgileri sunmaktadır: terörizm, acil durum planlaması, yurt güvenliği, afet araştırmalarında yöntemler, özel sektör acil durum yönetimi, tehlikeler ve afetler ekonomisi (StudyPortals, 2018).

Acil durum ve afet yönetimini inceleyerek, öğrenciler acil durum ve afet durumlarında önemli rol oynayan faktörleri ve stratejileri analiz edebilmektedir. Acil durum ve afet yönetim disiplini, öğrencileri karmaşık ve tehlikeli durumlarda önderlik etmek için gerekli olan eleştirel düşünme ve analitik becerilerle donatır. Öğrenciler farklı felaket benzetimlerine (simülasyonlarına) katılırlar ve acil durumlarda bireylerin ve kurumların farklı sorumluluklarını tanımlamayı öğrenirler (StudyPortals, 2018).

Mezunlar için kariyer beklentileri, hükümet, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, acil durum yönetimi ajansları, halk sağlığı ve güvenliği, yasaların uygulanması, göçmenler, ulaştırma güvenliği, gümrük ve sınır koruma gibi alanlarda çok çeşitli acil servis mesleklerini kapsamaktadır (StudyPortals, 2018).

Acil Durum ve Afet Yönetimi alanında ya da yakın yan dallarda Amerika Birleşik Devletlerinde uzaktan eğitim şeklinde verilen lisans eğitiminin üniversitelere dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere Amerika Birleşik Devletlerinde 12 üniversite 18 ayrı programda çevrim içi lisans eğitimi sunmaktadır. Türkiye'de Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümlerinde olduğu gibi Amerika'da da bölüm adlarının farklı yapılandırıldığı görülmektedir.

Tablo 2. Amerika'da Acil Durum ve Afet Yönetimi ya da yakın dallarda çevrimiçi (on-line) lisans eğitimi veren üniversiteler

Üniversite	Programın Adı
American Public University	Emergency and Disaster Management
	Fire Science Management
	Science (Fire Science)
Anderson University (South Carolina)	Criminal Justice - Homeland Security or Emergency Preparedness
	Emergency Services Management - Homeland Security Operations and Administration
	Emergency Services Management

Üniversite	Programın Adı
	Emergency Services Management - Whole Community
Franklin University	Emergency Management and Homeland Security
Idaho State University	Fire Services Administration
Indiana Institute of Technology	Emergency Response Management
Kansas Wesleyan University	Emergency Management
Kaplan University	Fire and Emergency Management
	Fire Science
Mercer University	Homeland Security and Emergency Management
National University	Homeland Security and Emergency Management
University of Florida	Fire & Emergency Services Introduction
Western Carolina University	Emergency and Disaster Management
Western Illinois University	Fire Protection Services

Tablo 3’de Amerika Birleşik Devletlerinde Acil Durum ve Afet Yönetimi alanında dört yıllık yüz yüze lisans eğitimi veren üniversitelerin listesi görülmektedir. 46 ayrı üniversite, Acil Durum ve Afet Yönetimi ya da yakın dallarda 63 programda dört yıllık lisans programı vermektedir.

University of Central Missouri, İş Devamlılığı (Business Continuity), Acil Durum Yönetimi (Emergency Management), Acil Servis Yönetimi (Emergency Services Management) ve Çevresel Tehlikeler (Environmental Hazards) programları ile dört alanda eğitim verdiği görülmektedir. Bu programların tümü acil durum ve afet yönetimi ile ilgilidir.

Tablo 3. Amerika Birleşik Devletlerine Acil Durum ve Afet Yönetimi ya da yakın yan dallarda yüz yüze eğitim veren üniversiteler, program adları ve buldukları şehirler

Üniversite	Program adı	Şehir	Eyalet
Anderson University (South Carolina)	Criminal Justice-Homeland Security or Emergency Preparedness	Greenville	Illinois
	Homeland Security and Emergency Services - Emergency Serv. Man.	Anderson	South Carolina
Arkansas State University	Disaster Preparedness/Emergency Management	Jonesboro	Arkansas
Arkansas Tech University	Emergency Management	Russellville	Alabama
Colorado State University	Criminal Justice - Homeland Security or Emergency Management	Colorado Springs	Colorado
	Fire and Emergency Services Administration	Fort Collins	Colorado
	Forest and Rangeland Stewardship - Forest Fire Science	Fort Collins	Colorado
CUNY John Jay College of Criminal Justice	Fire and Emergency Service	Manhattan	New York
	Fire Science	Manhattan	New York
Eastern Kentucky University	Emergency Medical Care Emergency-Service Administration	Richmond	Kentucky
	Emergency Medical Care, Clinical - Fire and Safety	Richmond	Kentucky
	Fire Protection Administration	Richmond	Kentucky
Eastern New Mexico University	Emergency Management	Roosevelt	New York
Fayette State University	Fire and Emergency Services Administration	Fayette	Arkansas
Fisher College, Massachusetts	Early Intervention (Human Services management)	Boston	
George Washington University	Emergency Health Services Management	Washington DC	Washington DC

Üniversite	Program adı	Şehir	Eyalet
	Health Intervention and Disaster Response	Washington DC	Washington DC
Hampton University	Aviation Management	Hampton	Virginia
Idaho State University	Emergency Management	Idaho	Idaho
	Health Science: Emergency Medical Services	Idaho	Idaho
Illinois State University	Safety	Normal	Illinois
Jefferson (Philadelphia Univ. and Thomas Jefferson Uni.)	Leadership in Emergency Services (Accelerated Completion)	Philadelphia	Pennsylvania
Lake Superior State University	Fire Science - Generalist Non Certification	Michigan City	Indiana
	Fire Science-Generalist	Michigan City	Indiana
Massachusetts Maritime Academy	Emergency Management	Barnstable	Massachusetts
Metropolitan State University of Denver	Fire and Emergency Response Administration	Denver	Colorado
Miami Dade College	Emergency Management	Miami	Florida
Millersville University of Pennsylvania	Environmental Hazards and Emergency Management	Millersville	Pennsylvania
Nichols College	Criminal Justice	Dudley	Massachusetts
	Criminal Justice Management	Dudley	Massachusetts
North Dakota State University	Emergency Management	Fargo	North Dakota
Northeastern State University	Homeland Security	Tahlequah	Colorado
Northwest Missouri State University	Emergency and Disaster Management	Missouri City	Texas
Pennsylvania College of Technology	Emergency Management Technology	Williamsport	Pennsylvania
Salem State University	Fire Science Administration	Salem	Illinois
Southeast Missouri State University	Emergency Preparedness	Cape Girardeau	Missouri
Southern Illinois University	Public Safety Management	Carbondale	Illinois
Springfield College	Emergency Medical Services Management	Springfield	Florida
SUNY/Empire State College	Public Affairs - Disaster Studies	Saratoga Springs	Utah
	Public Affairs - Emergency Management	Saratoga Springs	Utah
The City University of New York	Emergency Services Administration	New York City	New York
	Fire and Emergency Service	New York City	New York
Union College Lincoln NE	International Rescue and Relief	Lincoln	Alabama
	International Rescue and Relief - Firefighter	Lincoln	Alabama
	International Rescue and relief - Public Safety	Lincoln	Alabama
University at Albany	Emergency Preparedness	Albany	New York
University of Akron	Emergency Management and Homeland Security	Akron	Ohio
University of Alaska Fairbanks	Homeland Security and Emergency Management	Fairbanks	Alaska
University of Central Missouri	Business Continuity	Warrensburg	Missouri
	Emergency Management	Warrensburg	Missouri
	Emergency Services Management	Warrensburg	Missouri
	Environmental Hazards	Warrensburg	Missouri
University of Cincinnati	Fire Science	Cincinnati	Ohio

Üniversite	Program adı	Şehir	Eyalet
University of Florida	Fire and Emergency Services	Gainesville	Florida
University of Memphis	Emergency Management	Memphis	Tennessee
University of Nebraska Omaha	Emergency Management	Omaha	Nebraska
University of North Texas	Emergency Administration and Planning	Denton	Texas
University of Pittsburgh	Emergency Medicine	Pittsburgh	Pennsylvania
University of Tennessee Knoxville	Disasters, Displacement and human Rights	Knoxville	Tennessee
University of Utah	Health Promotion and Education, Emergency Medical Services	Salt Lake City	Utah
Utah Valle University	Emergency Services Administration - Emergency Management Emphasis	Orem	Utah
Virginia Commonwealth University	Homeland Security and Emergency Preparedness	Richmond	Virginia
Western Illinois University	Emergency Management	Macomb	Illinois

6. SAM HOUSTON STATE ÜNİVERSİTESİNİN AFET YÖNETİMİ VE ACİL DURUM ALANINDA TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Amerika Birleşik Devletlerinde Acil Durum ve Afet Yönetimi alanında yüksek lisans programları da lisans programlarında olduğu gibi farklı fakülteler bünyesinde açılmıştır. Sam Houston State Üniversitesinde, çevrim içi yürütülen Kamu Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı, bu tür bir eğitime örnek verilebilir (Tablo 4).

Sam Houston State Üniversitesinde Kamu Yönetimi Yüksek Lisans programı, afet ve acil durum yönetiminde yoğunlaşmayı sağlayan çevrimiçi bir yüksek lisans programıdır. Güncel kariyerleri ya da aile sorumlulukları nedeniyle esnek bir programa ihtiyaç duyan öğrenciler, çevrim içi sunulan bu lisansüstü programında uygun bir eğitim ortamı bulmaktadırlar. İster Texas'ta ister dünyanın başka bir yerinde ikamet etmiş olmak, kamusal ve sivil toplum kuruluşlarında gerçek dünya deneyimi olan profesörlerden eğitim almaya engel teşkil etmemekte ve uygulamalı araştırmalar yapılabilir. Buna ek olarak, çoğu öğrenci tam zamanlı profesyonellerdir, bu yüzden sadece deneyimli profesörlerden eğitim alınmamakta, aynı zamanda akranlarla etkileşime girilebilmekte ve iletişim sağlanabilmektedir. Fakülte, öğrencileri derinlemesine tartışma ve analiz ile meşgul eden etkileşimli, çevrimiçi öğrenme ortamları oluşturmaktadır. Gelişen teknoloji araçları sayesinde (Hangouts, Skype, Whatsapp vb.) oluşturulan sanal sınıflarda sanki de yüz yüze bir eğitim alınıyormuş gibi aynı ortamda dersin hocası ve sınıf arkadaşlarıyla buluşabilmektedir. Bu programdan mezun olanlar, ilçe ajansları, şehir yöneticileri, kar amacı gütmeyen kuruluşların müdürleri olarak çalışmakta ve acil servis kurumlarında kilit liderlik pozisyonlarında hizmet vermektedir. Aktif görevli askeri ve yabancı hizmet görevlileri de temsil edilmektedir (SHSU, Public Administration, 2018).

Çevrimiçi kurs kaydı, çoğu kurs için 20 rakamında sınırlandırılmıştır. Bazı derslerde bu öğrenci sayısı 12 ile sınırlandırılmaktadır. Sayının azlığı nedeniyle her öğretim üyesi, öğrencilerle daha da yakından ilgilenebilmektedir. Her dönem açılan dersler, gelişmeler ışığında güncellenmekte ve teknolojik yenilikler müfredatlara ilave edilmektedir (SHSU, Public Administration, 2018).

Kamu Yönetimi Yüksek Lisans programı, kamu hizmeti alanında kariyer arayanları ve hâlihazırdaki kariyer yolunu geliştirmek isteyen çalışanlarını güçlendirmek için tasarlanmış bir çevrimiçi lisans programıdır. Program, hükümetlerdeki yerel, eyalet veya ulusal düzeyde ve kar amacı gütmeyen kuruluşlarda çalışma için profesyonelleri hazırlar. Özel sektörde olanlar da müfredatı değerli bulabilir.

MPA derecesi toplam 36 saat ders gerektirir. Bunun 24 kredi saati, zorunlu temel derslerden oluşmaktadır. 12 kredi saatlik kısmı ise danışman rehberliğinde acil durum ve afet yönetimi alanına hitap eden derslerden oluşur.

Mezuniyet öncesi, tüm öğrenciler ana dersten temel öğrenme hedeflerini içeren kapsamlı sınavları tamamlamak ve geçmek zorundadırlar. Öğrencilerin kapsamlı sınavlara girmeden önce tüm ana derslerini tamamlamaları beklenir. Şayet öğrencinin sadece bir zorunlu dersi kalmışsa, lisansüstü danışmanının onayı ile kapsamlı sınavlara girebilirler. Kapsamlı sınavlar sonbahar, ilkbahar ve yaz dönemlerinde uygulanır. Öğrenciler üniversiteye, kapsamlı sınavların yapıldığı sömestre veya yaz dönemine kayıt yaptırmak zorundadırlar (SHSU, Public Administration, 2018).

Tablo 4. Amerika’da Sam Houston State Üniversitesinde Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programında Okutulan dersler

Zorunlu Dersler	Ders adı (Türkçe)	Ders adı (İngilizce)
PADM 5381	Kamu Yönetimin Dinamikleri	Dynamics of Public Administration
PADM 5383	Program Değerlendirmesi	Program Evaluation
PADM 5384	Organizasyonel Teori ve Davranış	Organizational Theory and Behavior
PADM 5386	İnsan Kaynakları Yönetimi	Human Resource Management
PADM 5387	Kamu Bütçesi ve Finans	Public Budgeting and Finance
PADM 5388	Hükümette Etik	Ethics in Government
POLS 5377	Siyaset Biliminin Kapsamı ve Yöntemleri	Scope and Methods of Political Science
PADM 5389	Kamu Yönetimi	Public Management
Seçmeli Dersler	Ders adı (Türkçe)	Ders adı (İngilizce)
PADM 5385	Afete Dayanıklılık	Disaster Resilience
POLS 5390	Küresel Afet Politikası	Global Disaster Politics
PADM 5391	Acil Durum Yönetimi	Emergency Management
PADM 5392	Kamu Yönetiminde Karar Verme	Decision Making in Public Administration

7. SONUÇLAR

Acil Durum (Yardım) ve Afet Yönetimi programları Amerika’da farklı isimler altında ve farklı fakülteler (kolejler) içerisinde kurulmuşlardır. Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde (KKTC) yer alan üniversitelerde ise Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümlerinin büyük bir bölümü Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde kurulmuştur.

Amerika’da Acil Durum ve Afet Yönetimi ya da yakın programları daha çok tematik konulara indirgenmiştir. Örneğin, sadece yangın ile ilgili “Yangın Bilimleri (Fire Sciences)”, kriminal olayların sebep olduğu afetler için “Kriminal Adalet (Criminal Justice)”, Orman ve Mera Yöneticiliği – Orman Yangın Bilimi (Forest and Rangeland Stewardship - Forest Fire Science)” çok dar alanda lisans eğitimi vermektedir. Bunun temel sebeplerinden biri, ormanlık alanların Amerika’da çok yaygın olması ve büyük şehir merkezleri dışındaki ikamet edilen evlerin büyük bir bölümünün iskelesinin ve duvarlarının ağaç/ahşap olmasıdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde en etkili doğal afetlere, kasırga ve tayfunların sebebiyet verdiği görülür. Ama diğer taraftan da Amerikan’ın geçmişinde önemli yangın olayları da meydana gelmiştir. Örneğin, 17 Nisan 2013 tarihinde Batı Texas eyaletinde Dallas’ın yaklaşık 80 mil güneyinde Waco’da West Fertilizer gübre fabrikasında çıkan yangın yüzünden amonyum nitrat patlaması meydana gelmiş ilk müdahalede bulunan 10 kişi olay yerinde hayatını kaybetmiş ve yangın kontrol edilemez duruma gelmiştir. Ahşaptan yapılmış bina inşaatları hasarın artmasına neden olmuştur (NIOSH, 2015).

Acil Durum ve Afet Yönetimi programlarında yangın ile ilgili olaylarda uygun karar vermenin önemini vurgulamak için incelenen olaylardan birisi ise “The Mann Gulch” olayıdır. 4 Ağustos 1949’da şimşek Missouri Ulusal Ormanı’nda, Missouri Nehri’nin hemen doğusunda ve Helena’nın yaklaşık 20 mil kuzeyinde yer alan bir tepeye çarpmıştır. 5 Ağustos 1949’da ateşi söndürmek için gönderilen ekip, orman yangınının ortasında kalmış ve 13 itfaiyeci ölmüştür. Yangın olaylarına karşın, Amerika’da sadece yangın alanında uzman elemanlar yetiştirmeyi hedefleyen lisans/Lisansüstü programları bulunmaktadır.

Amerika’da Acil Durum ve Afet Yönetimi alanında uzaktan eğitim veren lisans ve lisansüstü programlar son yıllarda yaygınlaşmıştır. Türkiye’de ise lisans düzeyinde genellikle bu alanda yüz

yüze eğitim yapılmaktadır. Ancak, Anadolu Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi; Acil Durum ve Afet Yönetimi adıyla iki yıllık ön lisans programlarında Açık Öğretim/Uzaktan Eğitim şeklinde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

2018 ÖSYS sonuçlarına göre, Türkiye’de Acil Yardım ve Afet Yönetimi lisans programlarının kontenjanlarının ancak yüzde 61,6’sı dolmuştur. Özellikle Türkiye’de ve KKTC’de yer alan Vakıf Üniversitelerinde bu bölüme rağbetin olmadığı belirlenmiştir. Tamamen burslu kontenjanları dahi tercih eden hiç bir öğrenci olmamıştır.

Amerika’da lisansüstü derecelerinde Acil Durum ve Afet Yönetimi programlarının bir kısmı Kamu Yönetimi Bölümleri bünyesinde açılırken, Türkiye’de doğrudan Acil Yardım ve Afet Yönetimi birimlerinde lisansüstü eğitim verilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKUT, 2015, Search and Rescue Association, <http://www.akut.org.tr/en>, Accessed date: Sep. 16, 2015
- Beddington, S., J., 2015, Blackett Review of High Impact Low Probability Risk, Government Office for Science, UK, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/278526/12-519-blackett-review-high-impact-low-probability-risks.pdf
- Cyen.org, 2015, Definition of Disaster, http://www.cyen.org/innovaeditor/assets/Disaster_Management_Notes_and_Questions.pdf, accessed date: Sept. 15, 2015.
- Enia, Jason, (2015), 15-3 PADM5390 Week 2 Enia comments on risk, released on Google+ Hangout on Sept. 2, 2015.
- FEMA, 2016, How to Assemble a Disaster Preparedness Kit (1:24 minutes) http://www.fema.gov/medialibrary/media_records/727
- Inside the Megastorm, 2013, <http://www.pbs.org/wgbh/nova/earth/inside-the-megastorm.html>, aired Oct. 2, 2013
- Lindell, Michael K., Ronald W. Perry, and Carla Prater. (2007) Introduction to Emergency management. Hoboken, NJ: Wiley.
- Marmara, 1999, Marmara Earthquake Assessment, September 14, 1999, Turkey Country Office & The World Bank.
- Milakovich, Michael E., and George J. Gordon. (2013). Public Administration in America, Wadsworth.
- NIOSH, 2015, Death in the line of duty, <http://www.cdc.gov/niosh/fire/pdfs/face9921.pdf>, Accessed date: Feb. 10, 2016.
- Olson, R., S., & Gawronski, V., T. (2010), From Disaster Event to Political Crisis: A “5C+A” Framework for Analysis, International Studies Perspectives (2010) 11, 205-221.
- SHSU, Public Administration, (2018). <http://www.shsu.edu/programs/graduate/public-administration/>, last accessed date: October 5th, 2018
- StudyPortals, Bachelors, (2018). <https://www.bachelorsportal.com/disciplines/297/emergency-disaster-management.html>, accessed on: October 6th, 2018
- UCTV, 2009, Disaster Preparedness: Natural Disasters. Video, UCTV television (10/06/2009).